

Leerstof uit het vak "recht": Verloop van een proces (burgerlijk proces en strafproces).

Doelstelling: De leerlingen moeten het verloop van een burgerlijk en een strafproces kennen.

In plaats van dat de leerkracht vooraan in de klas de leerinhoud doceert, is het de bedoeling dat de leerlingen zelf op ontdekkingstocht gaan – in 4 stappen.

STAP 1

De leerlingen worden in groepjes van 4 ingedeeld. Het aantal leerlingen per groepje kan verschillen naargelang de grootte van de groep. Ze krijgen de volgende opdracht:

"Hieronder lezen jullie hoe een proces verloopt in een burgerlijke rechtbank en in een strafrechtbank.

De twee teksten staan echter niet in de juiste volgorde. Zet de tekst in chronologische volgorde, van het begin van een proces tot het einde.

De eerste 2 (of 3) groepjes stellen het verloop van het burgerlijk proces terug samen en de andere groepjes zoeken de juiste volgorde van het verloop van een strafproces."

BURGERLIJK PROCES:

1. De advocaten van elke partij sturen hun conclusies naar de griffie en naar de andere partijen
2. De rechter spreekt zijn/haar vonnis uit.
3. De advocaat van de in het gelijk gestelde partij stuurt de rekening naar de andere partij.
4. De partijen en hun advocaten worden opgeroepen.
5. De advocaat van de eiser krijgt eerst het woord.
6. Indien de in het ongelijk gestelde partij niet vrijwillig betaalt, kan de deurwaarder beslag leggen op de bezittingen van die partij.
7. Op de inleidingsdag stelt de rechter de agenda op voor het verdere verloop van de procedure: de rechter bepaalt de termijn waarop de conclusies (= argumenten om de eisen te staven) neergelegd worden en de datum van de rechtsdag.
8. De rechter motiveert de beslissing door de redenen mee te delen die geleid hebben tot het vonnis.
9. De rechter neemt de zaak in beraad en bepaalt de dag van het vonnis.
10. De advocaten van de partijen houden hun pleidooi.
11. De advocaat van de verweerder krijgt het woord.

STRAFPROCES:

1. In een strafproces krijgt de burgerlijke partij als eerste het woord.
2. De onderzoeksrechter wordt hierin begeleid en gecontroleerd door een onderzoeksgerecht.
3. In eerste aanleg is dat de raadkamer, op niveau van het hof van beroep is dat de kamer van inbeschuldigingstelling.
4. Het grote verschil tussen een strafproces en een burgerlijk proces is dat er op een strafproces altijd een parketmagistraat aanwezig is.

5. Vooraleer het strafproces kan starten, wordt meestal een strafonderzoek gevoerd: soms gaat het om een gewoon onderzoek van het parket in samenwerking met de politiediensten, soms gelast het parket een onderzoeksrechter met het onderzoek dan noemen we het een gerechtelijk onderzoek.

In beide gevallen wordt een strafdossier opgesteld met getuigenverklaringen, confrontatieverslagen, verklaringen van de beschuldigde en PV's van de politie.

6. De rechter spreekt zich in het vonnis eerst uit over de schuld of onschuld van de beklaagde. Bij schulditspraak kan de rechter een effectieve straf opleggen of de straf opschorten of uitstel geven.

7. Het parket kijkt toe op de strafuitvoering. Er zijn verschillende modaliteiten: voorwaardelijke invrijheidsstelling, vervroegde vrijlating, penitentiair verlof, elektronisch toezicht.

8. De raadkamer beslist of er op basis van dit dossier een inverdenkingstelling en dus een proces volgt.

9. Na de mondelinge uiteenzettingen, neemt de rechter de zaak in beraad.

10. De parketmagistraat krijgt ook de naam openbaar ministerie en wordt bekleed door de procureur des Konings. Zijn/haar taak bestaat erin de belangen van de maatschappij te verdedigen en dus een straf te vorderen (=eisen).

11. Daarna vordert het openbaar ministerie de straf, dan pas wordt het woord gegeven aan de verdediging.

De leerlingen krijgen dan 10-15 minuten de tijd om hierover na te denken en te brainstormen in kleine groepjes. Ze proberen al in deze eerste fase de juiste volgorde van het proces samen te stellen.

STAP 2

Daarna geeft de leerkracht een soort invulraster (in A3-formaat). Zo wordt het voor de leerlingen iets gemakkelijker omdat ze dan het verloop al te zien krijgen in grote lijnen. De 11 stappen van elk proces moeten in het raster geplakt/gelegd worden.

VERLOOP VAN EEN BURGERLIJK PROCES	
VERLOOP VAN HET PROCES	WAT GEBEURT ER?
Voor het proces	
Inleidingszitting	
Tussen de inleidingszitting en de rechtsdag	
De rechtsdag	
Het vonnis	

Na het vonnis	

VERLOOP VAN EEN STRAFRECHTELIJK PROCES	
MOMENT VAN HET PROCES	WAT GEBEURT ER?
Voor het proces	
Tijdens het proces	
Het vonnis	
Na het vonnis	

STAP 3

Als de leerlingen klaar zijn met de chronologie van het verloop van de 2 soorten processen, krijgen ze de volgende lestekst erbij:

Verloop van een burgerlijk proces

De dagvaarding

In een burgerlijk proces begint de procedure meestal door middel van een dagvaarding: hiermee laat de eiser weten aan de verweerder dat het geschil opgelost zal worden door een rechter.

De inleidingszitting

Indien de partijen menen dat de zaak "gemakkelijk" is, dan zal de zaak behandeld worden op de inleidingszitting via korte debatten. (bv. als het gaat om een onbetaalde factuur.) Indien de partijen menen dat de zaak complexer is en dat men argumenten moet uitwisselen, dan stelt de rechter een kalender op met een dag waarop de partijen conclusies (argumenten) moeten uitwisselen en een rechtsdag waarop de rechter de partijen zal horen over de zaak.

De rechtsdag

Op de rechtsdag wordt er gepleit. De eiser neemt als eerste het woord, dan antwoordt de verweerder. De conclusies worden aan de rechter gegeven. De rechter geeft dan een dag aan waarop hij/zij klaar is met het vonnis. De rechter neemt dan de zaak in beraad. Dat wil zeggen dat hij/zij gaat nadenken over de oplossing van de zaak waarbij hij/zij zal rekening houden met de bewijsstukken, de conclusies en de mondelinge debatten.

De uitspraak

Op de aangekondigde datum spreekt de rechter het vonnis uit. Hij/zij moet dit vonnis motiveren: de rechter geeft aan op basis van welke motieven hij/zij die bepaalde beslissing genomen heeft. De partij die "verliest" kan beslissen om in beroep te gaan.

Verloop van een strafproces

De voorbereiding

Meestal wordt er van een misdrijf eerst een aangifte gedaan bij de politie. De politie gaat in samenspraak met het Openbaar Ministerie op zoek naar de schuldigen en naar de bewijzen van deze schuld. Wanneer er dwangmaatregelen nodig zijn – zoals de aanhouding van de verdachte, een huiszoeking, een lichamelijk onderzoek ... – moet er beroep gedaan worden op een onderzoeksrechter. De onderzoeksrechter wordt gecontroleerd door de raadkamer. Het is ook de raadkamer die beslist over de (eventuele) voorlopige hechtenis van de verdachte.

Het einde van het onderzoek

Wanneer de onderzoeksrechter meent dat het dossier stevig genoeg is, maakt hij het over aan de procureur des Konings. Die zorgt ervoor dat de raadkamer kan beslissen of er onvoldoende bewijzen zijn (dan wordt de verdachte buiten vervolging gesteld) of dat er voldoende bewijzen zijn (dan wordt de verdachte verwezen naar de correctionele rechtbank).

De terechtzitting

De rechter gaat eerst de identiteit van de verdachte nagaan. Dan overloopt hij de feiten die ten laste gelegd worden van de verdachte en aanhoort eventuele getuigen en deskundigen. Als eerste komt dan de burgerlijke partij aan het woord. Dan heeft de procureur des Konings (of zijn substituut) het woord, deze vordert op het einde van zijn betoog een straf. Als laatste krijgt de advocaat van de beschuldigde het woord. De rechter neemt hierna de zaak in beraad en geeft aan de partijen een datum waarop de uitspraak zal gegeven worden.

De uitspraak

Indien de rechter de beschuldigde schuldig acht, kan de rechter een straf uitspreken. De rechter kan de straf opschorten: dit wil zeggen dat hij geen uitspraak doet over de straf als de beschuldigde gedurende een bepaalde tijd geen nieuwe feiten pleegt. De rechter kan de straf uitstellen: d.w.z. dat er wel een straf wordt uitgesproken maar dat de uitvoering van de straf uitgesteld wordt indien de beschuldigde tijdens de proefperiode geen nieuwe feiten pleegt. De rechter kan natuurlijk ook een effectieve straf opleggen die onmiddellijk uitgevoerd wordt.

De bedoeling is dan dat de leerlingen – nog steeds in kleine groepjes – controleren of ze de juiste volgorde gevonden hebben. Ze kunnen dan nog eventueel aanpassingen doen aan hun volgorde.

STAP 4

Daarna wordt er uit elke groepje een leerling afgevaardigd (of de leerkracht duidt een willekeurige leerling aan) die het verloop van hun proces vooraan komt toelichten, aan de hand van het A3-blad. De leerlingen moeten de leerinhoud van die les vooraan in de klas komen vertellen aan hun medeleerlingen. Zo is het tegelijk voor de leerlingen ook een spreekoefening.

De leerkracht kan aan de hand van de presentatie zien of de leerlingen de leerinhoud begrepen hebben. De leerkracht kan ook eventueel punten geven op de presentatievaardigheden van de leerlingen en het samenwerken in groep.